


Article Info	RESEARCH ARTICLE ARAŞTIRMA MAKALESİ	 KENT AKADEMİSİ
Title of Article	A Research On Foreign Language Concessions Starting From The Republican Period	
Corresponding Author	Hacı DAĞLI Kafkas Üniversitesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü (Azerbaycan Türkçesi ve Edebiyatı Anabilim Dalı) Yüksek Lisans Öğrencisi, hacdagli@gmail.com	
Submission Date Admission Date	13/10/2019 / 10/12/2019	
Author / Authors	Hacı DAĞLI ORCID: 0000-0001-5508-1651	
How to Cite	DAĞLI, H., (2019). A Research On Foreign Language Concessions Starting From The Republican Period , Kent Akademisi, Volume, 12 (40), Issue 4, Pages 884-891.	How to Cite

Cumhuriyet Döneminden Başlayan Yabancı Dillerden Yapılan Ödünçlemeler Üzerine Bir Araştırma

Hacı DAĞLI¹

ABSTRACT:

As it is known, in all periods of history, as in all languages, Turkish is seen under the influence of foreign languages. This effect has been realized in different levels and forms in every century. Particularly, there have been serious borrowings of vocabulary between the languages of the nations we interact with and the Turkish language. In this article, it is mentioned that the words of foreign origin have a place in our own Turkish and the effect on Turkish with the revolutions made in the Republican period. Our main aim is to show the necessary sacrifice to save the richest Turkish language from the yoke of foreign languages and to show the necessary sensitivity by giving the necessary information about common words before being injected into our language.

In addition, numerical data related to the ratios of foreign words entering Turkish in the press language of the Republican period were used in this article. Based on these numerical data, it is seen that Turkish is under the influence of foreign languages, especially Arabic and Persian words are mostly concentrated. Modern Turkey Turkish engagements borrowing made in the remained under the influence of other languages (Latin, German, Spanish, Russian, etc.) are seen. It would be appropriate for scientists, teachers, students and readers to act together to solve the problem. It is inevitable that Turkish will be more influenced by foreign languages unless the subject is given sufficient attention.

KEYWORDS: Language, Influence, Foreign Words

ÖZ:

Bilindiği gibi tarihin her döneminde, bütün dillerde olduğu gibi Türkçede de yabancı dillerin etkisi görülmektedir. Türkçede bu etki her yüzyılda farklı düzeyde ve biçimde gerçekleşmiştir. Özellikle çokça etkileşimde bulunduğumuz milletlerin dilleri ile Türkçe arasındaki ciddi söz varlığı ödünçlemeleri olmuştur. Bu yazımızda Cumhuriyet döneminde yapılan dil inkılabıyla birlikte yabancı kökenli kelimelerin öz Türkçemizde yer edinmesi ve Türkçe üzerindeki etkisinden bahsedilmiştir. Özellikle Cumhuriyet döneminden başlayarak günümüze doğru dilimize giren yabancı kelimeler sanki Türkçenin yavaş-yavaş yok olmasına sebep oluyor. Bütün bu durumlar ister istemez halka

¹ Kafkas Üniversitesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü (Azerbaycan Türkçesi ve Edebiyatı Anabilim Dalı) Yüksek Lisans Öğrencisi, hacdagli@gmail.com

yansıyor ve onları dolaylı olarak da olsa etkileyebiliyor. Temel gayemiz dillerin en zenginlerden biri olan öz Türkçemizi yabancı dillerin etkisinden kurtarmak için gereken özveriği göstermek ve Türkçeye giren yabancı kelimelerin dilimize alınmadan önce sağduyulu davranma konusunda gereken bilgileri vererek yeterli duyarlılığı göstermektir.

Bu yazınımızda Cumhuriyet dönemi basın dilinde Türkçemize giren yabancı kelimelerin oranları ile ilgili sayısal veriler kullanılmıştır. Bu sayısal verilerden yola çıkarak Türkçemizin yabancı dillerin etkisi altında kaldığı, özellikle de daha çok Arapça ve Farsça kelimelerin yoğunlukta olduğu görülmektedir. Modern Türkiye Türkçesinde yapılan ödünçlemelerde ise diğer dillerin etkisinde kaldığı (Latince, Almanca, İspanyolca, Rusça vs.) görülmektedir. Problemin çözümü için bilim insanlarının, öğretmenlerin, öğrencilerin ve okuyucuların birlikte hareket etmesi yerinde olacaktır. Konuya yeterince önem verilmediği takdirde Türkçenin daha çok yabancı dillerin etkisi altında kalacağı kaçınılmazdır.

ANAHTAR KELİMELEER: Dil, Etki, Yabancı Kelimeler

GİRİŞ

Bilindiği gibi tarihin her döneminde, bütün dillerde olduğu gibi Türkçede de yabancı dillerin etkisi görülmektedir. altında kalmıştır. Bu etki her yüzyılda farklı düzeyde ve biçimde gerçekleşmiştir. Özellikle çokça etkileşimde bulunduğumuz milletlerin dilleri ile Türkçe arasındaki ciddi sözcüklüğü ödünçlemeleri yaşanmıştır. “Cumhuriyet öncesi Türkçesinin sözcüklüğü aşırı bir sayıma göre %60 Arapça, %20 farsça olarak gösterilir.” (Bozkurt, 2012: 252). Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında ise basın dilinde yabancı sözcük oranı bakıldığında % 70 dolayındaydı, bu oranın büyük bir bölümünü Arapça ve Farsça sözcükler oluşturuyordu (Çotuksöken, 2002: 205). Türk Dil Kurumu kurulmadan 1 yıl önce (1931 yılında) gazetelerde haber dilinde ortalama %35 oranında Türkçe sözcük kullanılmakta iken Türk Dil Kurumu kurulduktan 1 yıl sonra (1933 yılında), bu oran %44’ ulaşmış, 1956 yılında ise %48 (İmer, 1994: 18), 1965 yılında ise %60.5 oranında Türkçe sözcük kullanılmıştır. 70’li yıllarda bu oran daha da artmaya başlar ve yaklaşık %70’i bulur (Bozkurt, 2012: 252).

Gazete haber dilinin sözcüklüğü konusuyla ilgili Kamile İmer “Türk Yazı Dilinde Dil Devriminin Başlangıcından 1965 Yılı Sonuna Kadar Özleşme Üzerine Sayıma Dayanan Bir Araştırma” adlı çalışması bulunmaktadır. İmer 1930’dan 1965’e kadarki dönemde Türkçenin sözcüklüğünü gazete, dergi ve roman-hikâye dilinden seçtiği iki yüz sözcüklü örneklerle üzerinde ele alarak yabancı dillerden alınan sözcüklerin yüzdelik oranlarını verir. İmer, gazete haber dilindeki yabancı dillerden alınan sözcük oranını şu tablodaverir: (İmer, 1973: 178)

Tablo 1. Kamile İmer’in gazete haber dili ile ilgili oran araştırması

Yıllar	Türkçe %	Arapça %	Farsça %	Başka yab. dil. %	Ar-T. Far-T. Osm. %
1931	35	51	2	6	6
1933	44	45	2	4	5
1936	48	39	3	5	5
1941	48	40	3	4	5
1946	57	28	3	7	5
1951	51	35	3	6	5
1956	51	35.5	2	7.5	4
1961	56	30.5	3	6	4.5
1965	60.5	26	1	8.5	4

Tablodan da görüldüğü gibi, 1931 yılında gazete haber dilinde bu sözcüklerin %35’inin Türkçe, %51’i Arapça, %2’sinin Farsça, %6’nın Başka yabancı dillerden, %6’nın Ar-T. Far-T. Osm. iken, 1965 yılında Türkçe sözcüklerin oranı %60.5, Arapça sözcüklerin oranı %26, Farsça sözcüklerin oranı %1, Başka yabancı dillerden alınan sözcük oranı %8.5, Ar-T. Far-T. Osm. sözcük oranı %4’tür. Ayrıca, 1930’dan 1965’e kadarki dönemde gazete haber dilinde görülen yabancı dillerden alınan sözcüklerin oranı yıllara göre dağılımı şu şekildedir: [İmer, 1973: 178]

Tablo 2. Ulus Gazetesi

Yıllar	Türkçe %	Arapça %	Farsça %	Başka yab. dil. %	Ar-T. Far-T. Osm. %
1931	31	54.8	2	7	5.3
1932	27.3	59.3	4.3	7	4.3
1936	51	35	3.8	5	6
1941	53	36.3	1.6	4.6	4.3
1946	61	31.3	2	2	4
1951	48.6	38.6	1.3	5.8	5.8
1956	51.6	37.8	1	7.3	3.3
1961	59.8	27	0.8	5.3	7.3
1965	53.3	30.3	1	10.8	4.

Tablodan da görüldüğü gibi 1931’de Ulus gazetesinde bu sözcüklerin %31’inin Türkçe, %54,8’inin Arapça, %2’sinin Farsça, %7’nin başka yabancı dillerden, %5,3’ünün Ar-T. Far-T. Osm.dır. Türkçe sözcüklerin oranı 1932 yılında %27.3 düşüşün ardından Türkçe sözcüklerin oranı giderek artmaya başlamış ve 1946 yılında en yüksek oran (%61) gerçekleşmiştir. 1946’dan 1965’e kadar artma ve azalış göstermiştir. 1932 yılında Arapça sözcüklerin oranı en yüksek orana (%59,3) ulaşmış ve 1946’dan 1965’e kadar artma ve azalış göstermiştir. Farsça sözcüklerin oranı 1932 yılında Arapça sözcüklerin oranı en yüksek orana (%4.3) ulaşmış ve 1946’dan 1965 yılına kadar artış ve azalışlar yaşanmıştır. Bu oranlar sırasıyla (%1.3; %2.6; %2; %2.6). Başka yabancı dillerden alınan sözcüklerin oranı 1933-56 yılları arasında giderek artmaya başlamıştır (%8). 1961’de düşmüş (%6), 1965’te tekrar artmıştır (%8.3), Ar-T. Far-T. Osm. sözcüklerin oranı 1931-56 yılları arasında giderek artma ve azalışlar yaşanmıştır ve 1961 yılında en yüksek seviyeye gelmiş (%7.3), ardından tekrar azalma yaşanmıştır (%4).

Tablo 3. Milliyet Gazetesi

Yıllar	Türkçe %	Arapça %	Farsça %	Başka yab. dil. %	Ar-T. Far-T. Osm. %
1933	43.3	46.6	1.6	3	5
1951	48.6	37	1.3	7.6	5.3
1956	53.3	30	2.6	8	6
1961	59.6	28.6	2	6	3
1965	65.6	20.6	2.6	8.3	2.6

Tabloda anlaşılacağı üzere 1933’te Milliyet gazetesinde bu sözcüklerin %43.3’ünün Türkçe, %46.6’sının Arapça, %1.6’sının Farsça, %3’ünün Başka yabancı dillerden, %5’inin Ar-T. Far-T. Osm. olduğu görülmektedir. 1965 yılında kadar Türkçe sözcüklerin oranı giderek artmaya (%65.6) başlarken, Arapça sözcüklerin oranı giderek düşmeye başlamıştır (%20.6). Farsça sözcüklerin oranı 1951’den 1965 yılına kadar artış ve azalışlar yaşamıştır. Bu oranlar sırasıyla 1951’de %1.3; 1956’da %2.6; 1961’de %2; 1965’te %2.6’dır. Başka yabancı dillerden alınan sözcüklerin oranı 1933-56 yılları arasında giderek artmış (%8), 1961’de düşmüş (%6), 1965’te ise tekrar artış göstermesi (%8.3) dikkat çekmektedir. Ar-T. Far-T. Osm. sözcüklerin oranı 1933-56 yılları arasında giderek artmış (%6) ve 1965 yılına kadar düşüş yaşamıştır (%2.6).

Tablo 4. Hürriyet Gazetesi

Yıllar	Türkçe %	Arapça %	Farsça %	Başka yab. dil. %	Ar-T. Far-T. Osm. %
1948	56	33.3	1.6	6	3
1949	53	30.3	1.3	10.6	4.8
1950	58.6	31.3	2.3	2.6	5
1951	51.3	34	2	6.6	5
1955	48.6	36	4.3	6	5
1956	43	43.3	3.6	6.3	6.6

1961	53.3	31.3	2	10	3.3
1965	60	28	1	8	3

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, Hürriyet gazetesinde 1948 yılında bu sözcüklerin %56'sının Türkçe, %33.3'ünün Arapça, %1.6'sının Farsça, %6'sının Başka yabancı dillerden, %3'ünün Ar-T. Far-T. Osm. iken, 1965 yılında Türkçe sözcüklerin oranı %60, Arapça sözcüklerin oranı %28, Farsça sözcüklerin oranı %1, Başka yabancı dillerden alınan sözcük oranı %8, Ar-T. Far-T. Osm. sözcük oranı %3'tür.

Türk Dil Kurmu yayınlarına ayrıntılı bir biçimde göz gezdirilirse o günden bugüneileri adım atıldığıbelli olur.Açıklamak gerekirse, 1901 yılında yayınlanan Kamus'u Türkî ile 1966 yılında yayınlanan Türkçe Sözlük karşılaştırılırsa geçen 65 yıl zarfında Türkçe Sözlük oranının %40'tan %58'e yükseldiği; Arapça sözcük oranının %42'den %23'e indiği; Farsça sözcük oranının %14'ten %4'e indiği görülür (C. Senatosu, 1969; 83). Aşağıdaki verilen tabloda Oğuzhan Durmuş "Alıntı Kelime Bakımından Türkçe Sözlük" adlı çalışmasında"Türkçe Sözlük"teki yabancı dillerden alınan sözcüklerin oranını şu biçimde verir: (Durmuş, 2004: 19).

Tablo 5. Türkçe Sözlük

TÜRKÇE SÖZLÜK			
Arapça	6426 = %10.68	Slavca	17
Fransızca	4645 = % 7.72	Moğolca	15
Farsça	1363 = % 2.26	Ermenice	14
İtalyanca	622 = % 1.03	Bulgarca	8
İngilizce	446	İbranice	8
Yunanca	383	Portekizce	3
Latince	93	Japonca	2
Almanca	84	Arnavutça	1
Rusça	38	Norveç	1
İspanyolca	37	Osmanlıca	40
Macarca	18	Türkçe	45888
Toplam: 60152 kelime			
Alıntı sözcük oranı: % 23.72			

Tablodan anlaşılacağı üzere,"Türkçe Sözlük"e göre dilimizde 60.152 sözcük bulunmaktadır. Bu sözcüklerden 45.888'i Türkçe, 14.264 ise yabancı kökenli sözcüklerden oluşur. Türkçe kökenli sözcüklerimizin genel toplam içindeki oranına bakıldığında %77.27, yabancı kelimelerin genel toplam içindeki oranına bakıldığında ise %23.72'dir. Ayrıca yukarıda tabloda verilen rakamlardan da anlaşıldığı gibi"Türkçe Sözlük"te yabancı kökenli olarak ilk sırada Arapça sözcükleri(Oran: %10.68), ikinci sırada Fransızca sözcükleri (Oran: %7.72), üçüncü sırada Farsça sözcükleri (Oran: %2.26)ve dördüncü sırada ise İtalyanca sözcükleri (Oran: %1.03) yer aldığı görülmektedir. Bunların dışında Bulgarca, Almanca, İngilizce, Latince, Rusça, İspanyolca, Japonca, Arnavutça, Norveç, Moğolca, Slavca, Macarca, İbranice, Portekizce, Japonca gibi yabancı kökenli sözcükler bulunmaktadır.

Türk Dil Kurumu Tanzimattan bu yana Türk yazarlarının Türkçe sözcük kullanımıyla ilgili araştırma yapmıştır. Araştırmaya göre "Şinasi %33, Ziya Paşa %34, Şemsettin Sami %36, Ziya Gökalp %45, Hüseyin Cahit %48, Ahmet Rasim %50, Abdülhak Hamit %50, Ulunay %57 oranında Türkçe sözcük kullanmıştır. Orhan Seyfi Orhon %60, Falih Rıfkı Atay %62, Yakup Kadri %66, Munis Faik Ozansoy %68, Yusuf Ziya Ortaç %72, Nadir Nadi %73, Ağâh Sırrı Levent %78, Nurullah Ataç %88, Nermi Uygun %90 oranda öz Türkçe kullanmıştır."(C. Senatosu, 1969; 83).Ayrıca, Türkçe sözcüklerin oranı ile ilgili Türkiye Cumhuriyeti'nin Anayasasına baktığımızda, 1924 tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda % 25, 1961 yılında kabul edilen Anayasanın dilinde ise bu oran % 75'tir (Aksoy, 1964: 45)

Bugün Dil İnkılabı'nın başlangıcından 60-70 yıl sonra yazı dilindeki Arapça, Farsça kökenli ödünçlemelerin azalışı, Fransızca ödünçlemelerin ise sabitleşerek yerini İngilizce ödünçlemelere bırakması ilgi çekicidir. Ülkemizde yabancı dil öğrenme ve öğretme işlevinin tam olarak belirlenmemesinden kaynaklanan 'dil kaosu' içinde Türkçe bir bilim ve kültür dili olma özelliğini giderek yitirme sürecine girmiş bulunmaktadır (İmer, 1976: 86).

Modern Türkiye Türkçesindeki 'ödünçlemeler' arasında ilk sırayı Arapça, ikinci sırayı ise Fransızca Kökenli sözcükler almaktadır. Ardından sırasıyla Farsça, İtalyanca, İngilizce ve Yunanca sözcükler gelmektedir. Türkçede;

Latince, Almanca, İspanyolca, Rusça, Macarca, Slovakça, Ermenice, Moğolca, Portekizce, Moğolca ve Japonca kökenli sözcüklerde bulunmaktadır. Son elli yılda Fransızcanın yerini İngilizcenin aldığı görülmekle birlikte, Fransızca kökenli sözcüklerin oranı hâlâ çok yüksek; İngilizce sözcüklerin ise sanılanın aksine, düşüktür. Ayrıca, Yunancadan, Latince'den ve diğer dünya dillerinden Fransızca ve İngilizce gibi 'aracı' diller yoluyla Türkçeye girmiş çok sayıda sözcük vardır.

Son dönemlerde İtalyanca, Fransızca ve İngilizce sözcükler arasında prestij sıralaması görülmeye başlamıştır. Bu çerçevede artık *büro, ofis; kuaför, hairdresser; teras, roof; Marmara, The Marmara* hâline gelmiştir. Prestij en yüksek İngilizce kaynaklıdır (Eker, 2003: 157).

II. Uluslararası Büyük Türk Kurultayında Hayal Zülfikar konuşmasında dilimizde yabancı kaynaklı kelimelerin sınır tanımaz bir biçimde yapılan ödünçlemelerle ilgili görüşünden bahsediyor: "Dillerin başka dillerden kelime alması dilciler arasında normal karşılanan bir durumdur. Aslında her dil başka dillerden kelime alır, ancak bunun bir ölçüsü ve sınırı vardır. Yüzlerce yıl önce ve Tanzimat'tan sonra bizde doğu ve batı dillerinden kelimeler almışız. Ancak onları yazılışları ve telaffuzlarıyla değil, Türkçenin ses düzenine uydurarak dile mal etmişiz.

Başka dillerden kelime alma işinde bazı dilciler, aydınlar, fikir adamları ise sınır tanımazlar, onlar için önemli olan iletişimin kurulmasıdır. Haklılık payı olmakla birlikte sağduyu sahipleri dile yabancı dile girmesinde bir sınır ararlar. Biz bu sınırı Osmanlının son iki yüz yılı içinde iyice aşmıştık. Yabancı köklerden Türkçe eklerle kelime türetmek ve kullanmak beş yüz yıl boyunca terk edilmişti. Hâlbuki Türkçe 200 kelime civarındaki eki ve binlerle ifade edilen fiilleri ile türetmeye en elverişli dildi. Bu gerçeği 1930'lü yılların başında gerekli önlemleri alırken son 30-40 yıl içinde Osmanlıcaya benzer yeni bir yabancılaşma sürecine girilmiştir." (UBTDK, 2007: 306).

Ayrıca Yabancı kelimelerin gün geçtikçe Türkçemizde etkisinin artması nedeniyle Türk Dil Kurumu'nun 1960-1980 dönemindeki, dilde tasfiyecilik anlayışı ortaya çıkararak bununla birlikte arı Türkçecilik eğiliminin etkisi oluşmaya başlamıştır.

Günümüzde Türkçenin durumuna bakıldığında öyle bir hale gelmiştir ki alınacak kavrama karşılık düşünmeden sözcüğün yabancı dildeki karşılığı aynen kabul görmekte ve bu karşılıkları kullanmak eğitimin, kişinin kültür seviyesinin üstünlüğünün bir göstergesi sayılmaktadır. Türkçe neredeyse ana dilimizi olduğunu unutturacak ölçüde yabancı kelimelerle dolduruluyor, öz sözcüklerimiz acımasızca dışlanıyor. Yabancı dil ne kadar önemli olursa olsun, insanın ana dili daha da önemlidir. Şimdi Türkçemize yer edinen yabancı kökenli kelimelere baktığımızda iki kola ayrılarak şu başlıklar altında inceleyebiliriz.

1. Batı Dillerden Yapılan Alınan Ödünçlemeler

Batı uygarlığı ile girdiğimiz ilişkiler sonucunda pek çok sözcük dilimizde yerini almıştır. Bu sözcüklere aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 6. Batı Dillerinden Alınan Ödünçlemeler

Batı Dillerinden Alınan Ödünçlemeler	
Fransızca	<i>abajur, abrakadabra, adapte, adres, ağustos, ajan, aktif, aktör, akut, alfabe, alkol, alyans, amazon, ambalaj, amfi, amfibi, amip, amiral, amonyak, amorti, amortisman, amper, ampul, amyant, analitik, analiz, analogi, ananas, anarşi, anarşik, ançüez, anekdot, anemi, anestezi, angaje, angajman, Anglikan, animasyon, animatör, anjin, ankesör, anket, anketör, anomali, anons, anormal, anormal, ansiklopedi, ansiklopedik, antant, antet, Antarktika, anten, antiseptik, antidemokratik, antijen, antikor, antik, antilop, antipati, antipatik, antoloji, antrakt, antre, antrepo, antropoloji, aort, apandis, apandisit, apartman, aperiatif, aplik, apolet, ar (ölçüm birimi), arena, argo, aristokrat, arkaik, arkeoloji, arkeolojik, apostrof, apriori, apse, arabesk, artist, as, arş, arşidük, arşiv, arteri, artezyen</i>

İtalyanca	<i>akasya, antika, arma, armonika, arya, avanta, Avrupa, balina, balo, bando, banka, banker, banko, banyo, baraka, baston, batarya, bavul, bezelye, bilardo, bilet, bilye, bira, bomba, bono, borda, borsa, Boşnak, ceket, civata, ciro, Cizvit, conta, cumba, çağaron, çan çan, çapa, çapari, çikolata, çimento, çinko, dama, damacana, dara, diploma, duka, dişmen, düzine, entrika, fatura, fayton, fırtına, fino, firkateyn, firkete, firma, fiyaka, flama, fora, foya, francala, funya, galoş, gazino, güverte, havyar, ıskarta, ıstampa, imparator, imparatoriçe, İngiliz, iskandil, iskele, iskemle, ispermeçet, İspanya, ızbandut, jurnal, kamara, kamarot, kambiyo, kampana, kampanya, kanaviçe, kanca, kançılırya, kanto, kaparo, kaporta, kapsül, kaptan</i>
İngilizce	<i>AIDS, antifriz, aut, averaj, aysberg, background, bar, basketbol, bay bay, bayt, beysbol, bitnik, blöf, blucin, bopstil, bodyguard, bot, bowling, boykot, briç, brifing, brunch, bulldog, buldozer, bumerang, bungalov, cazbant, centilmen, cin, cip, cokey, cyborg, çek, çizburger, damping, decoder, dipfriz, dok, dominyon, doping, DOS, fair play, fastfood, faul, feribot, fiberglas, fikstür, finiş, fizibilite, flört, fors, forvet, frikik, fuel, oil, futbol, gambot, gangster, grayder, greyfurt, half-time, hard disk, heavy metal, hentbol, hippı, hol, holigan, input, istim, istimbot, istop, jip, jogging, joker, joystick, jüri, kabin, kadavra, kafeterya, kameraman, kamp, kamping, kampus, kano, kamyon, karavan, kargo, kartel, kek,</i>
Moğolca	<i>Ağa, argun, ahadır (< bagatur 'yiğit, kahraman'), Batuhan, Berdan (< Bardan), Burçin (< borocin 'boz, renkli), Cengiz (< Çinggis 'deniz'), Cengizhan, Çağatay (< Çağadai), Hülagu (< Hülegü), Kubilay (< Xubilai), Olcay (< Ölcei 'baht, kader'), Oktay (< Ögedei), Taluy (< dalai 'deniz'), celasun (< cilasun 'gençlik'), müren (< mören 'ırmak'), Nogay (< Nogai 'köpek'), nyan 'komutan', kamutay 'meclis', kurultay, sayıştay, danıştay, subay (krş. Az. T. sübay 'bekâr'), cebe, güderi 'ince deri', ceyran/ceylan, bora, ulus, kaburga, şölen, çıta</i>
Yunanca	<i>ahlat, anaför, anahtar, anason, angarya, aya, ayazma, bodoslama, bodrum, cımbız, cümbüş, çelenk, çerez, çetele, çiroz, çuha, defne, demet, dragon, efendi, fanila, fanus, fırın, fire, gümrük, halat, hora, hoyrat, ihlamur, ırgat, ıstakoz, ıstavroz, ızgara, istiridye, kadirga, kadro, kandil, karanfil, karides, kaşar, kenevir, kerata, kerevet, kestane, kilise, kilit</i>
Ermenice	<i>aznavur 'azgın, kuvvetli, heybetli', anzavur 'kinci, gaddar, avanak, azgın', çeç 'şalgam ve patates vb. bitkilerin toprak üstündeki yeşil dalları', pancar, maşala 'arazi ölçüm birimi', çap, aha 'işte', kubat 'kaba, görgüsüz' haç, torun, moruk, tekfur, pırtı, oşt 'ünlem', avanak, zangoç, dangalak, pırtık, bızdık, bıdık, puşi, çemen, varsağı, hurç, petek, potur, şen, şıllık, kurna, kirman, lapa</i>
Almanca	<i>bitter, dizel, dübel, fenik, fertik, filinta, haymatlos, gestapo, hinterlant, kartofl, komintern, kuvars, mavzer, şalter, zeplin, Nazi, komintern, tifdruk, bitte, bişop, bişof, hamster (fare cinsi), kindergarten, kinderhaym, fertikçi.</i>
İspanyolca	<i>cunta, farfara, fiesta, forsa, gerilla, kalyon, kanarya, karambol, kavanoz, papel, torero, tornado</i>
Latince	<i>ağustos, ego, forum, hiatus, kayser, libido, mart, mayıs, natura, maksimum</i>
Macarca	<i>palaska, şarampol, varoş, gulaş, kopça, salaş, soba, katana</i>
Ruşça	<i>çar, çariçe, haraşo, glasnost, haydut, mazot, kolhoz, kopek, mujik, perestroyka, ruble, sovhoz, sovyet, knez, Moskof (< *Moskov), şapka, verst, votka, kozmonot, semaver (Eker, 2003: 158, 159, 160).</i>

2. Doğu Dillerden Yapılan Ödünçlemeler

Doğu uygarlığı ile girdiğimiz ilişkiler sonucunda pek çok sözcük dilimizde yerini almıştır. Bu sözcükler aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 7. Doğu Dillerinden Yapılan Ödünçlemeler

Doğu Dillerinden Yapılan Ödünçlemeler	
Arapça	<i>elkamer, eşşems, elveda, alâhalihi, alâtakdir, ankarip, ancehlin, ankasdin, bilfiil, bilakis, biddua, bittabi, bizzarure, bilâvasita, bilâmüzakere, bilâistisna, elaman, velhasil, elveda, elhâsil, vallahi, ilâ, kablemilât, kablettarih, makabl, lâcevab, lâdini, lâakal, maaile, maalesef, maazallah, maatteessiif, ziahenk, zihicab, zikıymet, hâkim, mahkûm, mahkeme, zâbit, mazbut, mazbata, zâlim, mazlum, nâzir, manzur, manzara, 'intikal (< nakil), inkilâp (< kalıp), intişar (< neşr), inzibat (< zabt), iftihar (< fahr), inkilâp (< kalb), muharip (< harp), muhabir (< haber), münafik (< nifak), müdavim (< devam), mücahit (< ceht), teşekkür (< şükür), teşekkül (< şekil), tahakkuk (< hakk), tasarruf (< sarf), teceddüt (< cedit 'yeni'), hal > ahval 'hâller', sınıf > esnaf 'sınıflar', fikir > efkâr, 'fikirler', haber > ahbar, velet > evlât, varak 'yaprak' > evrak 'varaklar', kısım > akşam 'kısımlar', şuara 'şairler', ukalâ</i>

	<i>'akıllılar, şüheda 'şehitler', süfera 'sefirler'</i>
Farsça	<i>siper, dürbün, ateş, cenk, cengâver, sipahi, çünkü eğer, dost, derman, azer, azat, nirengi, peynir, sitem, sine, sim, serap, yasemin, saz, rençper, peştamal, pes, nümayiş, peygamber, perderpey, peyda, bedhah, pak, paye, peder, parende, perakende, pervane, pençe, sahte, can, perde, zemin, cam, çerçeve, çeşme, tezgâh, renk, şuh, pergel, pervâ, pelesenk, otag, şive, şirin, şimsir, şıra, şebboy, şah, padişah, şalgam, şahbaz, şehzade, sümbül, menekşe, damat, renk, çarşamba, perşembe, çeyrek, renk, şalvar, gül, günah, rast(lamak), turşu, zülüf, dudu, tez, nevrüz, ter, ziyan, çarşı, zinde, gonca, çarşaf, gerdan, kâh, feryat, ferman, nankör, namzet, name, dürüst, zerdali, şeftali, terane, güfte, beste, hunhar, huri, endişe, efsane, çabuk, çark, çift, ciğer, cenk, put, hoşaf, Huda (Eker, 2003: 166, 168).</i>

SONUÇ

Netice olarak, dil kirliliği ya da dil kirlenmesi dediğimiz bu olgu dil inkılabının başlanmasıyla ve günümüze kadarki sürece baktığımızda dilimizin pek çok yabancı kelimelere maruz kaldığını, özellikle Fransızca ve İngilizce kelimelerin çoğunlukta olduğunu görmekteyiz. Bunların en önemli bir bölümünü de terimler oluşturmaktadır: teknik, ekonomik, hukuk, siyaset, kültür, sanat vb. Bu sözler bazen hiç ilgisi olmayan yerlerde kullanılmakta, Türkçedeki değil geldikleri dildeki gibi telaffuz edilmektedirler. Örneğin, anakronizm, anekdot, ekoloji, dinamo, forum, esoterik, nostalji, mataton, karizma, performans, pragmatik, polemik, ütopya, vizyon, abone, biblo, bagaj, jüri, konser, kilo, kolej, kreş, melodi, kupun, mikrobiyoloji, krema, koma, mayonez, maske, lise, model, kravat, klinik, kongre, ceket, izole, kabine, kürtaj, maket, motor, meridyen, müzik, obje, otel, risk, piyes, vs. Türkçemizdeki bu manasız yanlışlıklara müdahale edilmesi için asıl görev dil bilginlerine düşmektedir. Dil bilginleri konuşmalı, dil bilginleri yol göstermeli ve dilimize giren yabancı kelimelerin denetim görevini üstlenerek dil kirlenmesiyle ilgili önlemler, uyarı ve yaptırımlar çerçevesinde karar vermelidir. Bu görev ve sorumluluk sadece dil bilginlerine düşmemekte, aynı zamanda yönetici, yazar, okuyucu, öğretmen, öğrenci vb. gibi dili doğru ve albenli kullanan bilinçli ve eğitilmiş insanlara da düşmektedir.

Dil kirliliği ya da dil kirlenmesi dediğimiz bu görüntüden sonra çözüm yolları aramamız gerekmektedir. Bu çözüm yollarını birkaçını maddeler halinde şu şekilde sıralayabiliriz:

- ✓ Her şeyden önce dili sevmeli ve sahip çıkılmalı!: Her şeyden önce dilimizi sevmemiz, değer vermemiz, onu koruma bilincine olmamız ve sahip çıkmamız gerekmektedir.
- ✓ Dilekarşı duyarlı ve bilinçli olmalı!: Dil alanında en etkili kesimlerin başında eğitimciler ve öğretmenler geldiğini göz önünde bulundurarak, öncelikle Türkçe ve edebiyat öğretmenleri olmak üzere, bütün öğretmenlerin ana dili duyarlılığı ve bilinci ile yetiştirmelerine büyük önem verilmelidir. Ayrıca, dil mevzusunda bireysel ve toplumsal duyarlılık, dil duygusu ve ana dili bilinci oluşturulmalıdır. Bu mevzuda herkese sorumluluk düşmektedir. Özellikle bu sorumluluk, eğitim kurumlarına, yazarlara, aydın kesime ve sanatçılara düşmektedir.
- ✓ Dile özen gösterilmelidir!: Bütün öğretim kademelerinde Türkçe eğitiminin yeterince etkili, verimli yapılabilmesi için gerekli duyarlılık ve özen gösterilmelidir.
- ✓ Dile gereken tasarı ve yasallaşması için birlik olunmalı!: Türkçemizin korunması ve kurtarılması için genel ve yasal bir düzenleme amacıyla hazırlanan "Türk Dilinin Kullanılmasına İlişkin Kanun" tasarısı, dil-anlatım ve konuya yaklaşım bakımından gerekli düzeltme ve düzenlemeler de yapılarak bir an önce yasallaşmalıdır.

Eğer ki dilimizi, yabancı kökenli kelimelere karşı duyarlı olmazsak gün geçtikçe kendi dilimize karşı yabancılık çekeriz ve en önemlisi gelecekteki yetişen nesillerimizi ana dillerinden yoksun bırakmış oluruz. Millet olarak, birey olarak dilin toplumsal ve bireysel önemi üzerinde çok fazla düşünmeliyiz ve onun korunması ve geliştirilmesi için hassasiyet göstermeliyiz.

KAYNAKÇA

AKSOY, Ömer Asım (1964). *'Anayasanın Dili'* Türk Dil Araştırmaları Yıllığı Belleten 1963. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

BOZKURT, Fuat (2012). *Türklerin Dili*. 5. Baskı. Konya: Eğitim Yayınevi.

Cumhuriyet Senatosu, 8. Dönem 51. Cilt 29. Birleşim Sayfa. 82 (C. Senatosu 1.2.1969 B: 29 O: 3), https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.goruntule?sayfa_no_ilk=34&sayfa_no_son=46&sayfa_no=83&v_meclis=7&v_donem=8&v_yasama_yili=&v_cilt=51&v_birlesim=029.

ÇOTUKSÖKEN, Yusuf (2002). *Türkçe Üzerine*. İstanbul: Papatya yayıncılık.

DURMUŞ, Oğuzhan (2004). *Alıntı Kelime Bakımından Türkçe Sözlük*. A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Sayı. 26. s. 1-21, Erzurum.

EKER, Süer (2003). *Çağdaş Türk Dili*. 2. Baskı: Ankara: Grafiker Yayınları.

İMER, Kamile (1976). *Dilde Değişme ve Gelişme Açısından Türk Dili Devrimi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

İMER, Kamile (1973). *Türk Yazı Dilinde Dil Devriminin Başlangıcından 1965 Yılı Sonuna Kadar Özleşme Üzerine Sayıma Dayanan Bir Araştırma*. Türkoloji Dergisi. Sayı 1. Cilt 5. s. 175-190. Erişim: <https://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler10710.pdf>.

İMER, Kamile (1994). *Cumhuriyet Döneminde Türkçenin Özleştirilmesi Üzerine Düşünceler*, Dilbilim Araştırmaları Dergisi, 1994;5;17-20.

II. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı, Ankara, 2007.

ŞENSOY, Filiz (2006). *Medya ve İletişim Yolu İle Türkçeye Girmiş Yabancı Sözcükler*. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne.

ZÜLFİKAR, Hayal (2007). *Cumhuriyet Döneminde Türetilen Kelimelerin Yerini Yabancı Kelimelerin Alışı*. II. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı. Ankara: Meteksan Matbaası.